

12. oktobari

Kalaallit Nunaata inuiaqatigiillu kalaallit amerikamiut Kalaallit Nunaanni sakkutooqarnerat annertunerpaamik pissarsiaqaatigalugulu iluaqutigisinnaanera qulakkeerniarlugu ataatsimoorussamik danskit/kalaallillu USA-mik isumaqatiginninniarnissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Naalakkersuisut Illersornissamut Isumaqatigiissut 1951-imeersoq tamatumalu kingorna tapiliunneqartut naapertorlugit USA-p Nunatsinni suliaqartarnerini nunatsinnut erseqqissunik iluaqutaanissaa suli sulissutigissavaat , tassunga ilanngullugu amerikamiut sakkutooqarfikui sanaartukkallu allat qimaannarneqarnikut pillugit avatangiisitigut akisussaaffiup paatsuugassaannigsumik inissinneqarnissaa, pisariaqarpallu tapiliussamik nutaamik isumaqatiginninniarnermik imaluunniit Illersornissamut Isumaqatigiissutip 1951-imeersup isumaqatiginninniutigineqaqqinnissaannik piumasaqaateqarlutik.

(Inuusutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermet Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq)

Kalaallit Nunaata nunarsuarmi inissisimanera assigiinnigitsutigut soqutiginaateqarpoq, pingaartumik nunat killiit sillimaniarnikkut sakkutooqarnikkullu isumannaallisaanerat eqqarsaatigalugu. Tamanna ilaatigut sorsunnersuup aappaani takussutissanik arlalinnik peqarpoq, Narsarsuaq Kangerlussuarlu miittarfissualiuunneqarput, ilaatigut amerikamiut timmisartuisa USA-miit europamut angaleranni, aammali sorsunnerup nillertup, 1950-ikkunni annertusiartulersoq, pingaartumik Kangerlussuaq aammalu Pituffik, sillimaniarnikkut pingaarutilimik inissisimapput. Kisianni aamma, immaqa arlallit ilisimangisaat, tassaavoq Kulussummi mittarfik amerikamiunik sananeqarpoq.

Taaneqartut saniatigut, ulluinnarni takussaavallaanngittut, tusaamnginnerusagullu, tassaapput Kalaallit Nunaata sineriaa kaajallallugu sakkutooqarfikut annikinnerit, peqqumaateqarfiit ilaalu ilanngullugit, qimaannarneqarnikkullu. Sorusunneq nillertoq qaangiunnikuvoq. Siumumiit oqaatigeqqaarusupparput, inooriaaseq kiffaannngissuseqarluni, naqisimaneqarani oqalliseqataasinnaaneq, nunanut allanut naalakkersuinikkut killilersugaanani angalasinnaaneq, illersugassaavoq. Inooriaatsit naqisimannittut nunarsuatsinni suli piupput, taamaammat eriagisassaavoq illersugassaallunilu kiffaannngissuseqarluni inooriaaseq, demokrati, tamat oqartussaaqataanerat tunngavilagulu ataqqillugulu inuiaqatigiit aqqissugaanerat.

Tamanna nalunngilarput ilaatigut nunat killiit, peqataaffigisagut, annertuumik illersornissakkut sillimaniarnikkullu, pingaartumik amerikamiut illersuineratigut, demokrati piuvoq. Ilaatigut sorsunnersuup aappaani saassusisut inooriaaseq killersuingaartoq, siaruarteriaraluarpaat. Sorsunnerup nillertup nalaani kisermaassilluni aqutteriaaseq, pingaartumik europap kangiani siammartoq, illuatungilersorneqarpoq nunanit killerniit, kiffaannngissuseqarluni inooriaaseq illersorlugu.

Tamanna Siumumiit arajutsisimangilarput, inuppassuillu, arnat angutillu, inuunerminnik akiliillutik illersuinikut qutsavigaagut.

Taamatut illersuisut ataqqillugit erseqqissaassuteqariarluta, ilaatigut Pituffiup atorneqarnera, sinerissami atortukut qimaannakkat, sakkutooqarfikut, pillugit Siumumiit oqaatigisariaqarparput

uani suliami akisussaaffik annertuumik maannamut Danmarkip oqartussaaffigaa, kisianni nunatta akiligassaq, regningi, tamaat Kalaallit Nunaata akilerpaa.

Ilaatigut akiliutaapput pingitsaaliilluni nuuttitsisarnerit, atomip nukinganik atortoqarluni nukissionermi ajutoornerit - piniarfitsinnillu minguttitsinerit takornartaanngillat. Danskит amerikarmiullu qanoq iliorsimanagerat iliorsimanninneralluunnit avatiigsit pillugit, uagut akilertuarparput.

Oqaatigisariaqarpoq Nunatsinniittut nunatsinnut iluaqutaanissaa danskит nunanut allanut ministerit allanngorartut naammassisimannigilaat, naak ataqqigaluarigut ministerit, oqaatigisariaqarpoq piffissanngunninnerpoq uagut nammineq nunatsinnut tunngasuni tamakkiisumik siuttuunissarput? Piffissanngunninnerpa nunatta nammineq soqutigisani pineqaraangata siuttuunissaa? Soqutigisagut naammaginartumik illersorsinnaanngikkaalluunniit, EU piumasaqaatai allallu pissutaallutik taamaattoqartoq takureerparput, sooq taava siuttuusinnaanngilagut?

Tamanna naalaagaaffeqatigiinnerup iluani ajornanngitsoq takoreerparput, assersuutigalugu kunngeqarfik Danmark nunatsinnut tunngasunik EU-mut isumaqatigiinninniarangata, Kalaallit Nunaat siuttuusarpoq, Danmarkili peqatigalugu. Ajornanngitsoq takusinnaavarput.

Maannakkumummi nunarput siuttuunngilaq, naak akiliinerpaajulluni uani pineqartumi. Naak akiliinerpaajulluni.

Maannakkummi takuarput, isumaqatigiissutit 1950-ikkunnili atuutilersut, qimatanik iluarsaassinissamik, pinngortitaq avatagiisillu eriagisassaasut, naapertuuttumik qimannissaannik piumasaqaateqartoqarsimannigittoq, sinnerluta isumaqatigiissusiorsimasuniik.

Nalunngilarput amerlasuutigut oqaatigineqartareersoq, Danmark illersornissami soqutiginaateqanngitsoq, Kalaallit Nunaat ilaatinagu, tamanna oqaatigineqartariaqarpoq. Taamaamat Siumumiit pissusissamisoorutut isigaarput Kalaallit Nunaat isumaqatigiinniarnerni, oqaloqatigiinnerni, illersornissamullu isumaqatigiissutit atuutsinnerani, nunarput kunngeqarfik Danmark sinnerlugu siuttuussasoq, Danmark peqatigalugu.

Taamatut oqariarluta Siumumiit, maanaakkut naatsorsuutigaarput minnerpaamik isumaqatigiissutaareersut siunertaat, anersaavat, anguniagaallu malitsinneqartariaqartut timitalerneqartariaqartullu. Aammalu qulakkeertariaqartoq, aningaasaqarnikkut suliffeqarnikkullu iluaqutaanissaat

Naatsorsuutittinnut ilaapput nunatsinneersut sulisartut periarfissaat ilinniarfiillu tamatigut qulakkeerneqarsimasariaqarput, aammalu nunatsinnut, sulisartut Pituffimmiittut kikkulluunniit tamarmik, akileraartarnissaat qulakkeersimajuartariaqarpoq.

Ilanngullugu oqaatigisariaqarpoq Kalaallit Nunaata nunaatimi ilaanik USA-p sakkutooqarfianut atortitsinerminiit arlaatigut akilerneqarnissaminik imaluunniit aningaasatigut aqqivigineqarsimasuarnissamik ilimagisaqarnera pissusissamisoorluinnartoq.

Naatsorsuutigisat piumasaqaatillu nunatsinnut pingaaruteqaqisut pissusissamisuginnartutut Siumumiit isigaagut.

Oqaatigeqqittariaqarporlu maannamut Amerikarmiut oqaloqatigisarnerini Danmark nunarpullu sinnerlugit siuttuusoq akisussaasorlu Købengavnimiittoq Udenrigsministeriaqarfik angusassasatut nunatsinniit naatsorsuutigisat pissusissamisoorutut qulakkiissallugit suliaq naammassisimannigikkaa. Allaat amerikarmiunut isumaqatigiinninniarnerit ingerlanneqarnerini nunarput peqataatinneqartarsimanani.

Taamaattoq oqaatigissavarput isumaqatigiinniarnarit taama ittut aatsaat angusaqarfiusunik ingerlanneqarsinnaapput kalaallit danskillu Naalakersuisuisa qanilluinnartumik tatigeqatigiillutillu suleqatigiinnerisigut.

Ajoraluartumilli tamanna tamakkiisumik takusimangilarput uani pineqartumi. Taamaammat Siumumiit naqissuserusupparput oqaloqatigiinnerni isumaqatigiinniarnernilu kunngeqarfik Danmark sinnerlugu, Kalaallit Nunaanut tunngasuni, nunarput siuttuusariaqarnera.

Naggasiullugu oqaatigissavarput illersornissamut isumaqatigiissutit allalluunniit sorliit isumaqatigiinniutaaqqissanersut immikkuaaluttui iserfiginngikkaluarlugit uani oqaaseqaammi, taamaattoq politikikkut Siumumiit piumasaqaatigut erseqqissarpagut, anguniarnissai timitalerniarnernilu qanoq ingerlanneqarsinnaanersut siunissap takutikkumaarpai.

Taamaatut oqaaseqarluta annertuumik aaliangiiffigisassatut siunnersuut ilalernartipparput.

Jens-Erik Kirkegaard
Siumut